

Laiškas Valerijai Čiurlionytei, [po 1916-06-07], [iš Petrogrado - į Maskvą].

Sesutėle! / Gavau šiandie nuo tavęs du laišku.

Sesutėle!

Gavau šiandie nuo tavęs du laišku. Vieną Komitete, o kitą namie — ilgą, ilgą, ilgą...

Ačiū tau, Sesute, labai ačiū, ypač už tą ilgąjį, maldingąjį... Skaitau, skaitau ir — naujos mintys kyla manyje, naujas gyvenimas širdyje virsti pradeda... Skaitau, skaitau... Sustoju kartais... Susigalvoju... Širpulis kūną perbėga ir vėlei pasineriu, vėlei paskęstu tavo maldoje... Tasai tavo laiškas toks puikus, toks gražus, toks gilus, begalinis... O tu jį kvailu vadini... Pfui, безобразие какое! [1] Tu, sesule, nesupranti, koks jis yra gražus ir gilus — tat ir juokies iš to, kas taip brangintina! Jei tu nors kiek numanytum, kaip Tu gausiai mane apdovanojai — tai tokių niekų nekalbėtum... Supranti, sesutė...

Jau nekuris laikas, kaip paeiliui aš jaučiuosiu gerai. Nežinau, nuo ko tai paeina — ar kad saulė gausiai šviečia, ar kad vėjas glamonėja... Bet aš manau, jog nuo to man taip lengva, kad nuo tavęs laiškus kasdien aš gaunu. Iš tikrųjų ar ne gerai — sakykite — saulė taip šviečia, dienos tokios ilgos ir sesutėlė kas dieną, kas vakarą, kas sutemą naujas maldas, naujas dūšios melodijas atsiunčia... Sakykite, sesutė, — ar aš galiu liūdėt?..

Kodel aš negalėčiau žiūrėt in saulę ir nuolat kartoti: „Tu, Saulužė, Saulužėle, — aš garbinu tave, aš tau siunčiu[m] maldas, ir liūdnas, ir linksmas, ir palaimintas, ir prakeiktas, o tu myli mane, tu liūliuoji mane... O, Saulužė, ar tu manai, nors tu ir didelė, nors tu ir Visagalė, nors tu tik viena Ugnis, kad Tavyje daugiau Degimo negu tojoj jaunoj širdyj, kuri nori būt Saule ir nori amžius degti?..“ Pasakyk, sesule, kodel man nežiūrėti in Saulę ir sesulės nedainuoti?.. Tu nemanyk — nuvažiuosiu in mišką, susikrausiu laužą, pasidirbsiu aukurą — bus žinyčia, bus Romovė — o maldas kalbėsiu — tai sesulės kiekvieną atsidūksėjimą vainikan pinsiu... Ar bus gerai? Ar bus gerai?..

Jei atlankys Tave, Sesule, dangaus pasiuntinys ir išsiilgusiu šypsojimos, dangišku džiaugsmu betrykštančiu, pabučiuos tavo išsvargusį veidą, išbučiuos tavo išbalusius skruostus ir degančias akis — ar ir tada tu kas rytą ir kas vakarėlį verksi ir liūdėsi, ir pasauliui prakeikimą siūsi?.. O ar Tavęs nelanko kas rytą Dangaus pasiuntiniai, ar neliūliuoja jie Tau grakščios lopšinės?.. Atsikelk rytą — anksti, anksti, kai dar saulė neteka, kai dar pirmi pirmi spindulėliai nedrąsiai atlanko ir pabučiuoja išsiblaški[us] debesis, išsklaidytas godeles — ar nekils Tavo sieloje jutimas iškilmės, ar negims išsiblaški[us] dūšioj šventinanti malda, ar nestos Tavo akysna šventė — juk saulė teka... O diena tokia ilga ir taip daug, taip daug Saulės!.. Kas kad vakare nusileis ji — tu vakare pasiuntinius in dangų nusiūsi, o rytą saulėtaka bus dar gražesnė, dar skaidresne ugnimi Visata gavinsis!

Mano laiškai tokie nususe, kad jie jokiuo būdu neužsipelno, kad tu apie juos tiek galvotum ir tiek juos skaitytum.

Aš apie Tavo laiškus negalvodavau, tik stengdavaus pajauti, stengdavos dūšia pasiekti tas žvaigždes ir tas erd[v]es, kurios, tau rašant, tavo dūšių lydėjo... Nežinau, ar aš viską teisingai nujausdavau, bet aš norėdavau teisingai nujausti ir, man rodos, kad man tai sekdavosi, ir todelei tai itin man Tavo laiškai brangūs. O šis paskutinysai, tas, ilgasai... Skaitau ir sustoja, ir virpa dūšia ties kiekviena mintim, ties kiekvienu sakiniu... Ir jaučiu, rodos, kiekvieną tavo minties sparnų mostelėjimą, kiekvieną jausmo suvirpėjimą, ir pačiam taip noris galvoti, galvoti...

Pirmučiausia, ką tu rašai apie valios žmogų.

Aš tokios nuomonės, prieš kokią tu priešinies — niekuomet nesilaikiau. Ir, rodos, kad aš jos Tau

neraš[i]au, o jei rašiau — tai visai netyčia, to nesuprasdamas ir užtat labai atsiprašau. Aš niekuomet nemaniau, kad reikia klausyti proto aplenkiant vidujinius pajautimus. Aš visuomet maniau, kad žmogus tik pajutima[m]s ištikimas būti tegali. Ir kuomet aš sakau: „Tas ir tas, taip ir taip turi būti ir galas“ — tai visai nereiškia, kad aš atiduodu protui kokią nors duoklę — pajautimas man taip pasakė ir aš stengdamas negalvoti, stengdamas nesvarstyti, akis užmerkęs: „Turi būti ir galas...“ Juk aš pilnai sutinku su tavo nuomone. Dabar aš numanau, kad mano toji atvirutė buvo žiauri ir barbariška, ir aš prisiminęs ją prieš tave gėdinuos ir kalnu jaučiuos, bet ką begelbės, kad ji parašyta, išsiųsta ir tave pasiekusi... Aš tuomet laukiau nuo Tavęs ne tokio laiško, taip senai buvau beturėjęs nuo Tavęs laišką, man tada norėjos kitokio, o ten buvo tik „aš kvaila, labai kvaila“ ir galas... Aš suprantu tą dvasios stovį, ašei irgi tuoju grieku daugel, gal ir labai daugel griešijū, bet... aš puikiai žinau, kad taip gyventi negalima... Negi galima visados save analizuoti ir analizuoti? Jeigu save analizuosi žmogus vis ir ieškosi, ar vertas esi gyvenimo, ar, — aiškus dalykas, išgalvosi tik vieną išėjimą — karties ir galas. Ne, Sesute, taip negalima! Kam analizuoti, kam griudenties be reikalo, kada gali liuosai gyventi (kai gyveni, jokio analizo nėra — tada tik laisvė ir inkvėpimas). O kiekvienas analizas yra merdėjimas, yra savo rūšies mirimas!

Ir kam žmogui tyčia marinties, jei jis gali gyventi, jei jis gali būt jaunas...

„Aš, Brolyti, norėčiau labai, labai norėčiau negyventi...“ „Iš tikrųjų yra baisu gyventi pasaulyje...“ Kodel, Sesutėle, kodel?..

O aš taip noriu gyventi ir taip myliu gyvenimą, ir taip nenoriu jokio mirimo!

Ineik in gėlynus ir pievą, in mišką, in darželį... Kur viskas gyvena, kur viskas žydi, kur viskas gyvenimo dainą dainuoja!

Gyvenimas toks platus, toks begalinis, toks neapčiuopiamas! Ar galima nemylėti, kas žydi ir kas dainuoja?.. O rodos, Viskas tai tik ir gyvena tikroju gyvenimu, o visa kita — arba miršta, arba rengias gyventi. Aš myliu, Sesute, gyvenimą ir noriu gyventi, noriu dainuot ir žydėti...

Kas, jei šalnų, jei šiauriai pakanda žiedus, jei lapai krinta — ateina pavasaris, sugrįžta saulė — ir vėlei gyvenimas, ir vėlei dainos. Aš noriu būt visados, visados jaunas ir gyventi.

Ir, man rodos, Sesute, kad tu, sakydama „noriu negyventi“, kad Tu klysti, kad Tu pati prieš save meluoji... Kaip tu dabar būni suvargusi, sunervinta, serganti — be abejonės, tai nėra gyvenimas — tai tik *прозябаніе* [2] — suprantu, kad tokio mylėti negalima.

Bet dūšia nori, dūšia laukia kito — ir jeigu kito naujo, jauno, saulėto gyvenimo nėra — dūšia noru ir užsidegimu tegyvena. Ir šandie, man rodos, kad gyvenime nėra jokios ironijos, kad viskas paeina tik nuo manęs, nuo žmogaus. Kodel man gyvenimo ironija priimti, kodel aš negaliu iš jo ironizuoti? Išvidiniame pasaulyje, kame prisieina susidurti su grubia kumščio jėga — kur kas sunkiau, bet dvasios gyvenime — kiekviena dūšia turi šeiminkauti. Mūsų visų nelaimė, kad mes mėgstame tuojaus viską, kaip gudai sako, „обобщать“ [3]. Iš mažučio prietikio neberandame viskame prasmės. Bet taip negalima. Sesute! Mes esame jauni ir turime būti jaunais! Juk negalima taip nuolatos liūdėti ir verkėti, ir norėti negyventi! Mylėkime, Sesutėle, gyvenimą, skaistų, saulėtą — ir dūšios mūsų bus palaimintos, ir kas naują brėkstantį rytą saulėtakoj jus naujus Dievystos atėjimus!

Skaitau tavo laišką ir dar kartą, ir dar kartą... Juk kokia galinga, kokia milžininė pas tave siela, kokia dvasios galia...

O tu kažką manai, kažką rašai...

Tavo ilgėjimos... Tavo Dieviškasai ilgėjimos...

Virpu visas... Klaupiuos ir kalbu maldą vakarinę... Rodos, kažką padaryčiau, kažko nepažiūrėčiau, by tik tau Valandėlė būtų lengvesnė, by tik tavo sapnas būtų ramesnis... Ką aš padarysiu, kuo tau

padėsiu!.. Maldele vakarinę?.. Bet juk kasvakar ją kalbu, o Tau kasvakar vis skaudžiau ir skaudžiau, kasdien Tau galvą labiau skauda ir tu vis liūdnesnė... Jaučiu aš tave visą, Sesute, visą susigriaužusią ir suvargusią, visą išsiilgusią ir sunykusią... Ir man neramu daros... Tu taip sergi, tau taip negerai, o aš dainuoju ir apie Saulę tekalbu... Man baugu daros, kad aš toks nedėkingas ir... ir... Atleisk man, sesule, atleisk, mano numylėta... Aš Tau maldas kasvakar siūsiu — by tik tau būtų gerai, by tik tu lengvus sapus sapnuotum...

Aš tau rašydamas suklydau. Ėjau ne pas Gruzdytę, o pas Galkytę (daktarą), mat pavardes supainiojau. Ėjau, kad pažiūrėtų, ar mane paims, ar paliuosuos. Sakė, kad turbūt paliuosuos, nes yra keistų gana svarbių simptomų. Doro, žinoma, nieko nepasakė. Ligonbutin eisiu, nežinau dar kada, gal už kokio mėnesio. Kol kas mat vietų nėra. Žinai, Maskvoj Urbšį [4] paliuosavo metams. Būt buvę gal geriaus ir man Maskvoj stot.

Gavau nuo Navako [5] laiškutį. Jis sako galų gale fotografiją jau atsiėmęs mano. Tat jam parašysiu, kad kuo greičiausiai tau išsiųstų jas. O jei bus jau man išsiuntęs — tai aš gavęs tau kuo greičiausiai išsiųsiu. Ar bus gerai, sesute?..

Aš dabar dirbt nieko doro, rodos, nedirbu, o liuso laiko, rodos, niekuomet neturiu. Biesas žino, kur jis dedas. Nesuspėju net laiškų, kur labai reikia, parašyti. Tu Danutę [6] nuo manęs pabučiuok gražiai, gražiai. Pasakyk, kad aš ir ją labai myliu ir kad kai susitiksime, tikrai draugužiais būsime. Ar gerai? Pabučiuok ir Zosę [7] nuo manęs. Ir atleisk man, kad aš toks vėjavaiakis, vienądien verkiu, kitą juokiuos. Gal Dievas duos, gal užaugsiu, gal labiau pastovus pasidarysiu.

O dabar kol kas. Viso tau gero. Viso tau gero, skaitau[s] ir saulėto. Būkie kaip Saulė.

Buč[i]u[o]ju].

Ta[v][o] Balyt[i]s

KOMENTARAI

[1] ~ *rus* =kokia niekšybė!

[2] ~ *rus* =gyvaliojimas, vegetavimas.

[3] ~ *rus* =apibendrinti.

[4] Juozas Urbšys.

[5] Jonas Navakas (1896–1956), teisininkas. 1915–1918 m. Maskvos universitete studijavo mediciną, buvo Moksleiviams šelpti draugijos narys.

[6] Danutė Čiurlionytė.

[7] Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė.